

Лекція 4

СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА.

СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

§ 1. Поняття та види

суб'єктів господарського права

Поняття суб'єкта господарського права обґрунтоване теорією господарського права, яка виходить з того, що суб'єктами господарського права є учасники господарських відносин.

Згідно зі ст. 2 ГК учасниками відносин у сфері господарювання є:

- а) суб'єкти господарювання;
- б) споживачі;
- в) органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією;
- г) громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Таким чином, усіх вищезазначених суб'єктів можна розглядати як суб'єктів господарського права.

Найбільшу і найважливішу для господарської діяльності групу суб'єктів господарського права складають суб'єкти господарювання. Тому саме їх правовому статусу приділяється головна увага у цій темі.

Частина 1 ст. 55 ГК визнає суб'єктами господарювання учасників господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Наведене визначення дає підстави виділити наступні ознаки суб'єкта господарювання:

по-перше, цей суб'єкт є учасником господарських відносин;

по-друге, він безпосередньо здійснює господарську діяльність;

по-третє, він наділений господарською компетенцією (сукупністю господарських прав і обов'язків), яку реалізує при здійсненні господарської діяльності, набуваючи при цьому нових прав і обов'язків. Цю ознаку суб'єкта господарського права в літературі ще називають господарською правосуб'єктністю. Суб'єкт господарського права має засновану на законі можливість набувати від свого імені майнові та особисті немайнові права, вступати в зобов'язання, виступати у судових органах. Правосуб'єктність суб'єкта господарювання доктринально визначається як господарська компетенція, тобто сукупність встановлених законодавством і набутих у господарських правовідносинах прав і обов'язків;

по-четверте, він має відокремлене від інших суб'єктів (у тому числі і від власника) майно;

по-п'яте, він несе відповідальність за своїми зобов'язаннями у межах закріпленого за ним майна.

Суб'єктами господарювання згідно з ч. 2 ст. 55 ГК є:

господарські організації — юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до Господарського кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

У теорії господарського права обґрунтована точка зору, що до суб'єктів господарювання відносяться також філії, представництва та інші відокремлені підрозділи господарських організацій (структурні одиниці), утворені ними для здійснення господарської діяльності. Це положення було закріплене в ч. 2 ст. 55 ГК України, проте Законом України від 4 лютого 2005 р. структурні одиниці без належних для того підстав і наукового

обґрунтування були виключені з числа суб'єктів господарювання¹.

Суб'єкти господарювання реалізують свою господарську компетенцію на основі права власності, права господарського відання та права оперативного управління відповідно до визначення цієї компетенції у ГК та інших законах.

Суб'єкти господарювання — господарські організації, які діють на основі права власності, права господарського відання чи оперативного управління, мають статус юридичної особи, що визначається цивільним законодавством та Господарським кодексом.

Вони мають право відкривати свої філії, представництва, інші відокремлені підрозділи без створення юридичної особи.

§ 2. Утворення суб'єктів господарювання, їх державна реєстрація

---

¹ Щербина В. С. Хотіли як краще... а вийшло як завжди / В. С. Щербина, О. І. Ющик // Юридичний вісник України. — 2005. — № 45.

Термін «утворення» — це правове поняття господарського права. Це поняття включає врегульовані нормами господарського права умови фактичного виникнення та легітимації суб'єкта господарювання, суб'єкта права.

Виходячи з того, що в економіці України створюються і функціонують суб'єкти господарювання різних організаційно-правових форм, господарське законодавство визначає загальний і спеціальний порядок їх створення. Так, згідно з ч. 1 ст. 56 ГК суб'єкт господарювання може бути утворений:

а) за рішенням власника (власників) майна або уповноваженого ним (ними) органу (загальний порядок). Уповноважені органи, які можуть бути засновниками підприємств, визначає власник. Наприклад, щодо державних унітарних підприємств — це підвідомчі Кабінету Міністрів України органи державної виконавчої влади: міністерства, державні комітети, інші центральні органи державної виконавчої влади. Вони приймають рішення про створення державних підприємств, затверджують статuti і

контролюють їх дотримання, укладають та розривають контракти з керівниками підприємств, контролюють ефективність використання закріпленого за підприємствами майна, його збереження (закони України «Про управління об'єктами державної власності», «Про Кабінет Міністрів України»).

Щодо підприємств комунальної власності уповноваженими органами із засновницькими правами є сільські, селищні та міські ради (п. 30 ст. 26 Закону України від 21 травня 1997 р. «Про місцеве самоврядування в Україні»²), а також місцеві державні адміністрації (п. 1 ст. 19 Закону України від 9 квітня 1999 р. «Про місцеві державні адміністрації»³).

Засновники реалізують засновницькі права шляхом: обрання організаційної форми суб'єкта господарювання; визначення цілей і предмета його діяльності;

---

2 Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.

3 Там само. — 1999. — № 21—22. — Ст. 190.

прийняття рішення про його створення;
затвердження в установленому порядку статуту;

передачі безоплатно на баланс суб'єкта господарювання основних фондів та обігових коштів;

формування органів управління, визначення у статуті меж їхніх повноважень тощо.

Утворення суб'єкта господарювання в юридичному розумінні — це затвердження та одержання передбачених законом документів: рішення власника (власників) або уповноваженого органу про створення суб'єкта господарювання, статуту (якщо цього вимагає організаційна форма), виписки з Єдиного державного реєстру. При необхідності виділення для новостворюваного суб'єкта господарювання земельної ділянки сюди входять також документи на землекористування (землеволодіння), визначені земельним законодавством України. Дозвіл на користування утворюваним суб'єктом господарювання земельною ділянкою, а також іншими природними ресурсами видається за рішенням місцевої ради за місцезнаходженням суб'єкта господарювання в порядку,

встановленому Земельним кодексом України (статті 19, 21, 23, 32, 34 та ін.);

б) у випадках, спеціально передбачених законодавством, — за рішенням інших органів, організацій і громадян (спеціальний порядок). Так, в окремих випадках (наприклад, щодо підприємств будівельного комплексу) функції і повноваження щодо утворення державних унітарних підприємств Кабінет Міністрів України делегує господарським об'єднанням: корпораціям, концернам тощо.

Стаття 56 ГК визначає також способи утворення суб'єкта господарювання:

шляхом заснування нового суб'єкта господарювання;

шляхом реорганізації (злиття, приєднання, виділення, поділу, перетворення) діючого (діючих) суб'єкта господарювання;

шляхом примусового поділу (виділення) діючого суб'єкта господарювання за розпорядженням антимонопольних органів відповідно до антимонопольно-конкурентного законодавства. Так,

примусовий поділ суб'єкта господарювання здійснюється згідно з рішенням Антимонопольного комітету України, його територіальних управлінь. Рішення про поділ підприємства-монополіста є обов'язковим для власника (власників) або уповноваженого органу. Рішенням про примусовий поділ визначається строк утворення нових підприємств, який не може бути менше шести місяців.

Закон вимагає, щоб створення суб'єктів господарювання здійснювалося з додержанням вимог антимонопольно-конкурентного законодавства.

Суб'єкт господарювання може створюватися та діяти на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, що після його прийняття учасниками стає установчим документом.

Модельний статут — це типовий установчий документ, затверджений Кабінетом Міністрів України, який використовується для створення та провадження діяльності юридичних осіб відповідних організаційно-правових форм, містить встановлені законом правила, що регулюють правовий статус, права, обов'язки та

відносини, які пов'язані із створенням, управлінням та провадженням господарської діяльності відповідних юридичних осіб.

Так, постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. № 1182 затверджено Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю⁴.

Якщо суб'єкт господарювання створюється та діє на підставі модельного статуту в рішенні про його створення, яке підписується усіма засновниками, зазначаються відомості про його найменування, мету і предмет господарської діяльності, а також інформація про провадження діяльності на основі модельного статуту.

Державна реєстрація суб'єктів господарювання — це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені

---

4 Офіційний вісник України. — 2011. — № 90. — Ст. 3268.

законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

15 травня 2003 р. прийнято Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»⁵, який набрав чинності з 1 липня 2004 р., тому розглядати порядок державної реєстрації суб'єктів господарювання слід, виходячи із загальних положень ГК, закріплених в ст. 57 та 58, а також з положень зазначеного Закону.

Згідно з Законом порядок проведення державної реєстрації суб'єктів господарювання (юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців) включає, зокрема:

перевірку комплектності документів, які подаються державному реєстратору, та повноти відомостей, що вказані в реєстраційній картці;

перевірку документів, які подаються державному реєстратору, на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації;

---

5 Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 31—32. — Ст. 283.

внесення відомостей про юридичну особу або фізичну особу — підприємця до Єдиного державного реєстру;

оформлення і видачу виписки з Єдиного державного реєстру. Державна реєстрація суб'єктів господарювання проводиться державним реєстратором виключно у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи — підприємця.

Державний реєстратор на території відповідної адміністративно- територіальної одиниці:

проводить державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців;

проводить резервування найменувань юридичних осіб; передає органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України та фондів соціального страхування повідомлення та відомості з реєстраційних карток про вчинення реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, у тому числі щодо

створення або ліквідації відокремлених підрозділів юридичних осіб;

формує, веде та забезпечує зберігання реєстраційних справ; оформлює та видає виписки, довідки з Єдиного державного реєстру; проводить державну реєстрацію змін до установчих документів юридичних осіб та державну реєстрацію зміни імені або місця проживання фізичних осіб — підприємців;

проводить державну реєстрацію припинення юридичних осіб та державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичними особами — підприємцями;

звертається до суду із заявою про зміну мети установи у встановленому законом порядку;

здійснює оформлення, видачу та засвідчення юридичним особам дублікатів оригіналів їх установчих документів та змін до них;

вносить до Єдиного державного реєстру відомості про державну реєстрацію особи на підставі рішення суду;

здійснює облік одержаного ним від заявника електронного документа та направляє заявнику підтвердження факту одержання електронного документа, проводить необхідні реєстраційні дії у випадках, передбачених цим Законом, та надсилає заявнику відповідний документ у вигляді електронного документа і на паперовому носії. У разі наявності підстави для відмови у проведенні державної реєстрації заявникові надсилається відповідне повідомлення в електронній формі;

проводить у випадках, передбачених цим Законом, спрощену процедуру державної реєстрації припинення юридичної особи шляхом її ліквідації та припинення підприємницької діяльності фізичної особи — підприємця;

здійснює інші дії, передбачені цим Законом.

Для проведення державної реєстрації юридичної особи засновник (засновники) або уповноважена ними особа повинні особисто подати державному реєстратору (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення або в разі подання електронних документів подати опис,

що містить відомості про надіслані електронні документи, в електронній формі) такі документи:

заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації юридичної особи;

примірник оригіналу (ксерокопію, нотаріально засвідчену копію) рішення засновників або уповноваженого ними органу про створення юридичної особи у випадках, передбачених законом;

два примірники установчих документів (у разі подання електронних документів — один примірник). Установчими документами суб'єкта господарювання є рішення про його утворення або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення) суб'єкта господарювання.

В установчих документах повинні бути зазначені найменування суб'єкта господарювання, мета і предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків, умови його реорганізації та ліквідації, якщо інше не передбачено законом.

У засновницькому договорі засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання, визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передачі йому свого майна, порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників, порядок вибуття та входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону.

Статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством. Статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству.

Положенням визначається господарська компетенція органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи інших суб'єктів у випадках, визначених законом;

документ, що засвідчує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації юридичної особи. У разі подання електронних документів для проведення державної реєстрації юридичної особи підтвердженням внесення плати за проведення державної реєстрації юридичної особи є примірник електронного розрахункового документа, засвідченого електронним цифровим підписом.

За проведення державної реєстрації справляється реєстраційний збір у такому розмірі:

десять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян — за проведення державної реєстрації юридичної особи;

два неоподатковувані мінімуми доходів громадян — за проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця.

За проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи, державної реєстрації зміни імені або місця проживання фізичної особи — підприємця справляється реєстраційний збір у розмірі тридцяти відсотків реєстраційного збору, встановленого за проведення державної реєстрації.

За видачу дубліката оригіналу установчих документів, та змін до них, засвідчених державним реєстратором, справляється реєстраційний збір у розмірі одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Кошти, одержані відповідно до цього Закону як реєстраційний збір, зараховуються до місцевого бюджету за місцезнаходженням юридичної особи або місцем проживання фізичної особи — підприємця.

Документом, що підтверджує внесення реєстраційного збору, є копія квитанції, виданої банком, або копія платіжного доручення з відміткою банку;

інформацію з документами, що підтверджують структуру власності засновників — юридичних осіб, яка дає змогу встановити фізичних осіб — власників істотної участі цих юридичних осіб.

У разі утворення юридичної особи на підставі модельного статуту в реєстраційній картці на проведення державної реєстрації юридичної особи проставляється відповідна відмітка з посиланням на типовий установчий документ.

У випадках, що передбачені законом, крім документів, які передбачені ч. 1 ст. 24 Закону, додатково подається (надсилається) копія рішення органів Антимонопольного комітету України або Кабінету Міністрів України про надання дозволу на узгоджені дії або на концентрацію суб'єктів господарювання.

У разі державної реєстрації фермерського господарства крім документів, які передбачені частиною першою цієї статті, додатково подається копія Державного акта на право приватної власності засновника на землю або копія Державного акта на право постійного користування землею засновником, або нотаріально посвідчена копія договору про право користування землею засновником, зокрема на умовах оренди.

У разі державної реєстрації юридичної особи, засновником (засновниками) якої є іноземна юридична особа, крім документів, які передбачені частиною першою цієї статті, додатково подається документ про підтвердження реєстрації іноземної особи в країні її місцезнаходження, зокрема витяг із торговельного, банківського або судового реєстру, який відповідає вимогам частини шостої статті 8 цього Закону.

Державному реєстратору забороняється вимагати додаткові документи для проведення державної реєстрації юридичної особи, якщо вони не передбачені законом.

Якщо документи для проведення державної реєстрації юридичної особи подаються засновником юридичної особи, державному реєстратору додатково пред'являється його паспорт.

Якщо документи для проведення державної реєстрації юридичної особи подаються особою, уповноваженою засновником (засновниками) юридичної особи, державному реєстратору додатково пред'являється її паспорт та надається документ, що

засвідчує її повноваження або в разі подання електронних документів документ, що засвідчує повноваження цієї особи, в електронній формі залучається до документів, передбачених частинами першою— сьомою цієї статті.

Документи, які подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, приймаються за описом, копія якого в день надходження документів видається (надсилається рекомендованим листом) засновнику або уповноваженій ним особі з відміткою про дату надходження документів.

Дата надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи вноситься до журналу обліку реєстраційних дій.

Державний реєстратор зобов'язаний залишити без розгляду документи, які подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, якщо:

документи подані за неналежним місцем проведення державної реєстрації;

документи не відповідають вимогам, які встановлені законом;

до державного реєстратора надійшло рішення суду щодо заборони у проведенні реєстраційних дій;
документи подані не в повному обсязі;
документи подано особою, яка не має на це повноважень.

Про залишення документів, які подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, без розгляду засновнику або уповноваженій ним особі не пізніше наступного робочого дня з дати їх надходження державним реєстратором видаються (надсилається рекомендованим листом з описом вкладення) відповідне повідомлення із зазначенням підстав залишення документів без розгляду та документи, що подавалися для проведення державної реєстрації юридичної особи, відповідно до опису.

Залишення документів, які подавалися для проведення державної реєстрації юридичної особи, без розгляду не перешкоджає повторному зверненню засновника або уповноваженої ним особи до державного реєстратора в загальному порядку після

усунення причин, що були підставою для залишення цих документів без розгляду.

Подання електронних документів для проведення державної реєстрації юридичної особи державному реєстратору засновником (засновниками) або уповноваженою ним (ними) особою здійснюється виключно для засвідчення державним реєстратором факту створення юридичної особи.

Подання засновником (засновниками) або уповноваженою ним (ними) особою документів державному реєстратору для проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи здійснюється виключно на паперових носіях без подання електронних документів.

У разі державної реєстрації фермерського господарства крім документів, які передбачені ч. 1 ст. 24 Закону, додатково подається копія Державного акта на право приватної власності засновника на землю або копія Державного акта на право постійного користування землею засновником, або нотаріально

посвідчена копія договору про право користування землею засновником, зокрема на умовах оренди.

У разі державної реєстрації юридичної особи, засновником (засновниками) якої є іноземна юридична особа, крім документів, які передбачені ч. 1 цієї статті, додатково подається документ про підтвердження реєстрації іноземної особи в країні її місцезнаходження, зокрема витяг із торговельного, банківського або судового реєстру, який відповідає вимогам ч. 6 ст. 8 Закону.

Державному реєстратору забороняється вимагати додаткові документи для проведення державної реєстрації юридичної особи, якщо вони не передбачені законодавством.

Якщо документи для проведення державної реєстрації подаються засновником або уповноваженою ним особою особисто, державному реєстратору додатково пред'являються паспорт та документ, що засвідчує його (її) повноваження.

Документи, які подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, приймаються за описом, копія якого в день надходження документів видається (надсилається рекомендованим листом) засновнику або уповноваженій ним особі з відміткою про дату надходження документів.

Дата надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи вноситься до журналу обліку реєстраційних дій.

За відсутності підстав для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи державний реєстратор повинен внести до реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи ідентифікаційний код заявника відповідно до вимог Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України та внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації юридичної особи на підставі відомостей цієї реєстраційної картки.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації юридичної особи є датою державної реєстрації юридичної особи.

Строк державної реєстрації юридичної особи не повинен перевищувати три робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи.

Не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації юридичної особи державним реєстратором видається (надсилається рекомендованим листом) засновнику або уповноваженій ним особі один примірник оригіналу установчих документів з відміткою державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи та виписка з Єдиного державного реєстру.

Для проведення державної реєстрації фізична особа, яка має намір стати підприємцем та має реєстраційний номер облікової картки платника податків, або уповноважена нею особа (далі — заявник) повинна подати особисто (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення або в разі подання електронних документів подати опис, що містить відомості про надіслані електронні документи, в електронній формі) або через уповноважену особу державному реєстратору за місцем проживання такі документи:

заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця;

копію документа, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб — платників податків;

документ, що підтверджує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця;

нотаріально посвідчену письмову згоду батьків (усиновлювачів) або піклувальника, або органу опіки та піклування, якщо заявником є фізична особа, яка досягла шістнадцяти років і має бажання займатися підприємницькою діяльністю.

У разі подання електронних документів нотаріально посвідчена письмова згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника, або органу опіки та піклування, якщо заявником є фізична особа, яка досягла шістнадцяти років і має бажання провадити підприємницьку діяльність, надсилається державному реєстратору рекомендованим листом. При цьому державному реєстратору електронним документом надсилаються відомості про реквізити рекомендованого листа та подається опис, що містить відомості про надіслані електронні документи, в електронній формі.

У разі подання державному реєстратору електронних документів фізичної особи до них додається електронний документ, що засвідчує повноваження особи, пов'язані з підготовкою електронних документів фізичної особи.

Для проведення державної реєстрації фізична особа, яка через свої релігійні або інші переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомила про це відповідні державні органи, має відмітку у паспорті та намір стати підприємцем, повинна подати виключно особисто:

заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця;

документ, що підтверджує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця.

У разі подання електронних документів підтвердженням внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця є примірник електронного розрахункового документа, засвідченого електронним цифровим підписом.

Державному реєстратору забороняється вимагати додаткові документи для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, якщо вони не передбачені законом.

Якщо документи для проведення державної реєстрації подаються заявником особисто, державному реєстратору додатково пред'являється паспорт.

Фізична особа, яка через свої релігійні або інші переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомила про це відповідні органи державної влади, повинна особисто пред'явити державному реєстратору паспорт із відповідною відміткою. Уповноважена особа повинна пред'явити свій паспорт та документ, що засвідчує її повноваження.

У разі якщо для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, яка через свої релігійні або інші переконання відмовилася від присвоєння ідентифікаційного номера та офіційно повідомила про це відповідним органам державної влади, подаються електронні документи, до

документів, передбачених частинами першою і другою цієї статті, додається копія сторінки паспорта з відповідною відміткою.

Документи, які подаються для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, приймаються за описом, копія якого в день надходження документів видається (надсилається рекомендованим листом) заявнику з відміткою про дату надходження документів.

Дата надходження документів на проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця вноситься до журналу обліку реєстраційних дій.

Державний реєстратор має право залишити без розгляду документи, які подані для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, якщо:

документи подані за неналежним місцем проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця;

документи не відповідають вимогам ч. 1 та ч. 2 ст. 8 та ч. 5 ст. 10 Закону;
документи подані не у повному обсязі.

Про залишення документів, які подавалися для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, без розгляду заявнику не пізніше наступного робочого дня з дати надходження документів державним реєстратором видаються (надсилається рекомендованим листом з описом вкладення) відповідне повідомлення із зазначенням підстав залишення документів, які подавалися для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, без розгляду та документи, що подавалися для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, відповідно до опису.

Залишення документів, які подавалися для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, без розгляду не перешкоджає повторному зверненню заявника до державного реєстратора в загальному порядку після усунення причин, що були підставою для залишення цих документів без розгляду.

Державний реєстратор за відсутності підстав для залишення документів, які подані для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, без розгляду зобов'язаний перевірити ці документи на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації фізичної особи — підприємця. Перевірка на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації здійснюється з використанням відомостей Єдиного державного реєстру.

За відсутності підстав для відмови у проведенні державної реєстрації фізичної особи — підприємця державний реєстратор повинен внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця на підставі відомостей реєстраційної картки на проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця є датою державної реєстрації фізичної особи — підприємця.

Строк державної реєстрації фізичної особи — підприємця не повинен перевищувати два робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця.

Не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації фізичної особи — підприємця державним реєстратором видається (надсилається рекомендованим листом) заявнику виписка з Єдиного державного реєстру.

Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації фізичної особи — підприємця зобов'язаний передати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України повідомлення про проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця із зазначенням номера та дати внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру та відомості з реєстраційної картки на проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця для взяття фізичної особи — підприємця на облік.

Відомості про юридичну особу або фізичну особу — підприємця включаються до Єдиного державного реєстру шляхом внесення записів на підставі відомостей з відповідних реєстраційних карток та відомостей, що надаються юридичними особами державному реєстратору за місцезнаходженням реєстраційної справи згідно із законодавством України.

В Єдиному державному реєстрі містяться такі відомості щодо юридичної особи:

повне найменування юридичної особи та скорочене у разі його наявності;

ідентифікаційний код юридичної особи;

організаційно-правова форма;

центральний чи місцевий орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить державне підприємство або частка держави у статутному капіталі юридичної особи, якщо ця частка становить не менше 25 відсотків;

місцезнаходження юридичної особи;

перелік засновників (учасників) юридичної особи, у тому числі ім'я, місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків, якщо засновник — фізична особа; найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код, якщо засновник — юридична особа; види діяльності;

відомості про органи управління юридичної особи; прізвище, ім'я, по батькові, дата обрання (призначення) та реєстраційні номери облікових карток платників податків, які обираються (призначаються) до органу управління юридичної особи, уповноважених представляти юридичну особу у правовідносинах з третіми особами, або осіб, які мають право вчиняти дії від імені юридичної особи без довіреності, у тому числі підписувати договори;

дані про наявність обмежень щодо представництва від імені юридичної особи;

дані про розмір статутного капіталу (статутного або складеного капіталу), у тому числі частки кожного із засновників (учасників) та про дату закінчення його формування;

дата та номер запису про проведення державної реєстрації юридичної особи, дати та номери записів про внесення змін до нього; підстави для відмови у проведенні державної реєстрації; дані про установчі документи, дати та номери записів про внесення змін до них;

дані про наявність відмітки про те, що юридична особа створюється та діє на підставі модельного статуту;

підстави для відмови у проведенні державної реєстрації змін до установчих документів;

дата та номер запису про скасування державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи;

дата та номер запису про втрату оригіналів установчих документів; дані про дату постановки на облік та дату зняття з обліку в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України; дані про відокремлені підрозділи юридичної особи; дані про перебування юридичної особи в процесі провадження у справі про банкрутство, санації, зокрема відомості про розпорядника майна, санатора;

дата та номер запису про початок процесу проведення спрощеної процедури державної реєстрації припинення юридичної особи шляхом її ліквідації;

дата та номер запису про зупинення процесу проведення спрощеної процедури державної реєстрації припинення юридичної особи у зв'язку з початком процесу проведення заходів з припинення юридичної особи шляхом її ліквідації в загальному порядку або у зв'язку з наявністю заперечень заінтересованих осіб (органів) щодо проведення спрощеної процедури державної реєстрації припинення юридичної особи;

дата та номер запису про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи за спрощеною процедурою шляхом її ліквідації та про втрату чинності установчими документами юридичної особи;

дані про перебування юридичної особи в процесі припинення, зокрема дата реєстрації рішення засновників (учасників) або уповноважених ними

органів про припинення юридичної особи, відомості про комісію з припинення (ліквідатора, ліквідаційну комісію тощо);

дата затвердження передавального акта або розподільчого балансу; дані про юридичних осіб, правонаступником яких є зареєстрована юридична особа;

дані про юридичних осіб — правонаступників; дата прийняття, дата набрання законної сили та номер судового рішення щодо припинення юридичної особи, що не пов'язане з банкрутством, щодо порушення (припинення) провадження у справі про банкрутство, щодо санації, щодо визнання її банкрутом, щодо скасування державної реєстрації припинення;

дата та номер запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи, підстава для його внесення;

дата та номер запису про відміну державної реєстрації припинення юридичної особи, підстава для його внесення;

номер та дата розпорядження про скасування реєстрації випуску акцій, винесеного уповноваженою особою Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;

місце проведення державної реєстрації, а також місце проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом; місцезнаходження реєстраційної справи;

дані про видачу виписок, витягів, довідок з Єдиного державного реєстру;

прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, що внесла до Єдиного державного реєстру запис про державну реєстрацію юридичної особи, внесла зміни до цього запису або внесла запис про державну реєстрацію припинення юридичної особи;

фінансова звітність про господарську діяльність юридичної особи (крім бюджетних установ) у складі балансу і звіту про річні фінансові результати;

дані, що отримані в порядку взаємообміну інформацією з відомчих реєстрів органів статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України: дати та номери записів про взяття на облік в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, дати та номери

записів про зняття з обліку в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, дані про види діяльності, в тому числі про основний вид діяльності;

інша додаткова інформація про здійснення зв'язку з юридичною особою; відомості про відкриття та закриття рахунків юридичних осіб; відомості про накладення та зняття арештів на рахунки юридичних осіб та їх майно (у тому числі на закріплене за відокремленими підрозділами);

відомості про відкриття виконавчого провадження щодо юридичних осіб.

В Єдиному державному реєстрі повинні міститися такі відомості щодо фізичної особи — підприємця: ім'я фізичної особи;

реєстраційний номер облікової картки платника податків або номер та серія паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні або інші переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомили про це відповідні органи державної влади і мають відмітку у паспорті); місце проживання; види діяльності;

дата та номер запису про проведення державної реєстрації фізичної особи — підприємця, дати та номери записів про внесення змін до нього;

підстави для відмови у проведенні державної реєстрації; підстави для відмови у проведенні державної реєстрації змін до відомостей про фізичну особу — підприємця;

дані про дату постановки на облік та дату зняття з обліку в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України;

дані про перебування фізичної особи — підприємця в процесі припинення підприємницької діяльності, зокрема дата прийняття, дата набрання законної сили та номер судового рішення про оголошення фізичної особи — підприємця померлою або визнання безвісно відсутньою, щодо припинення підприємницької діяльності, що не пов'язане з банкрутством, щодо порушення (припинення) провадження у справі про банкрутство, щодо визнання

банкрутом, щодо скасування державної реєстрації припинення підприємницької діяльності; дата і номер запису про початок проведення спрощеної процедури державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи — підприємця; дата і номер запису про зупинення процесу проведення спрощеної процедури державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи — підприємця у зв'язку з початком процесу проведення заходів з припинення такої діяльності фізичної особи — підприємця в загальному порядку або у зв'язку з наявністю заперечень заінтересованих осіб (органів), щодо проведення спрощеної процедури державної реєстрації припинення зазначеної діяльності фізичної особи — підприємця; дата і номер запису про закінчення спрощеної процедури державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи — підприємця;

прізвище, ім'я та по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків особи, яка призначена управителем майна фізичної особи — підприємця;

дата та номер запису про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичною особою — підприємцем, а також підстава для його внесення;

дата та номер запису про відміну державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою — підприємцем, а також підстава для його внесення;

місце проведення державної реєстрації, а також місце проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом; місцезнаходження реєстраційної справи;

прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, що внесла до Єдиного державного реєстру запис про державну реєстрацію фізичної особи — підприємця, внесла зміни до цього запису або внесла запис про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичною особою — підприємцем;

дані, що отримані в порядку взаємообміну інформацією з відомчих реєстрів органів статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України: дати та номери записів про взяття на облік в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, дати та номери записів про зняття з обліку в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, дані про види діяльності, у тому числі про основний вид діяльності;

відомості про відкриття та закриття рахунків фізичних осіб — підприємців у банках та інших фінансових установах;

відомості про накладення та зняття арештів на рахунки та майно фізичних осіб — підприємців;

відомості про відкриття виконавчого провадження щодо фізичних осіб — підприємців;

інша додаткова інформація про здійснення зв'язку з фізичною особою — підприємцем.

В Єдиному державному реєстрі містяться також відомості про відсутність юридичної особи за її місцезнаходженням, про відсутність підтвердження відомостей про юридичну особу, а також відомості про зарезервовані найменування юридичних осіб.

Порушення встановленого законом порядку створення суб'єкта господарювання або недостовірність чи невідповідність вимогам законодавства документів, що подаються для його реєстрації, є підставою для відмови в державній реєстрації суб'єкта господарювання. Переліки підстав для відмови у проведенні державної реєстрації суб'єктів господарювання — юридичних та фізичних осіб встановлено відповідно до статей 27 та 44 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Відмова у реєстрації суб'єкта господарювання з інших підстав не допускається.

Відмову в державній реєстрації суб'єкта господарювання може бути оскаржено в судовому порядку.

Діяльність незареєстрованого суб'єкта господарювання, який підлягає державній реєстрації, забороняється. Доходи, одержані таким суб'єктом, стягуються до Державного бюджету України у встановленому законом порядку.

Стаття 29 Закону визначає порядок державної реєстрації змін до установчих документів, що проводиться у таких випадках:

у разі зменшення статутного капіталу (статутного або складеного капіталу) суб'єкта господарювання — юридичної особи,

у разі зміни складу засновників (учасників) суб'єкта господарювання — юридичної особи,

у разі зміни найменування юридичної особи — суб'єкта господарювання.

Суб'єкт господарювання — юридична особа припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам — правонаступникам у результаті злиття, приєднання, поділу, перетворення (реорганізації) або в результаті ліквідації за рішенням, прийнятим засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженим ними органом, за судовим рішенням або за рішенням органу державної влади, прийнятим у випадках, передбачених законом.

Порядок проведення державної реєстрації суб'єкта господарювання — юридичної особи із зазначених підстав регламентується статтями 34—39 Закону.

Суб'єкт господарювання — юридична особа є таким, що припинився, з дати внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи.

Законодавством України можуть бути встановлені спеціальні правила державної реєстрації окремих організаційних форм господарювання. Наприклад, такі спеціальні правила встановлені сьогодні для банків і деяких інших фінансових установ, товарних і фондових бірж, промислово-фінансових груп.

§ 3. Припинення суб'єкта господарювання

Припинення суб'єкта господарювання — одне з юридичних понять господарського права. Це специфічна правова робота. До змісту поняття «припинення» входять юридичні підстави («умови»), акти та процесуально-правові дії щодо припинення суб'єкта господарювання як суб'єкта права. Ці підстави, акти та дії передбачені господарським законодавством. Загальні підстави і форми припинення діяльності суб'єктів господарювання усіх видів визначені Господарським кодексом (ст. 59). ГК (ст. 60) встановлює також загальний процесуальний (процедурний) порядок ліквідації суб'єкта господарювання. У разі банкрутства суб'єкта підприємництва відносини припинення регулюються Законом України від 14 травня 1992 р. (в редакції від 30 червня 1999 р.) «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Особливі підстави і форми припинення суб'єктів господарювання окремих видів встановлені також законами про цих суб'єктів (наприклад, статті 19—22 Закону України «Про господарські товариства», статті 87—98 Закону України «Про банки і банківську діяльність» тощо) та іншими нормативними актами (зокрема, про корпоратизацію, приватизацію та ін.).

Суб'єкт господарювання припиняється за рішенням власника (власників) чи уповноважених ним органів), за рішенням інших осіб-засновників суб'єкта господарювання чи їх правонаступників, а у випадках, передбачених ГК та іншими законами, — за рішенням суду.

На думку професора В.С. Щербини, більш правильним є термін «припинення суб'єкта господарювання», оскільки суб'єкт господарювання, що припинив свою господарську діяльність (наприклад, якщо його виключний вид діяльності здійснюється на підставі ліцензії, строк якої закінчився), залишається суб'єктом права. Водночас, припинення суб'єкта господарювання як суб'єкта права означає і припинення його господарської діяльності.

Припинення за юридичними підставами може бути двох видів: добровільним і примусовим.

Юридичними підставами добровільного припинення суб'єкта господарювання є ініціатива власника цього суб'єкта чи уповноважених ним органів або передбачені законом чи установчими документами обставини (наприклад, у зв'язку із закінченням строку, на який він створювався, чи у разі досягнення мети, заради якої його було створено). Мотиви ініціативи суб'єкта господарювання закон не визначає. Це можуть бути: зміна профілю діяльності, конкуренція, затоварення тощо.

Види юридичних підстав примусового припинення суб'єкта господарювання визначені в законодавстві у вигляді примірного переліку (наприклад, ч. 2 ст. 38 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»).

Примусово суб'єкт господарювання припиняється відповідно до судового рішення, постановленого на підставі:

визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, а також в інших випадках, встановлених законом;

провадження суб'єктом господарювання діяльності, що суперечить установчим документам або такої, що заборонена законом;

невідповідності мінімального розміру статутного капіталу суб'єкта господарювання — юридичної особи вимогам закону;

неподання протягом року органам державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону;

наявності в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність суб'єкта господарювання — юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням.

Крім того, згідно з Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» суб'єкт господарювання припиняється на підставі рішення господарського суду про визнання його банкрутом. Порядок

такого припинення визначає Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Частина 1 ст. 59 ГК передбачає дві правові форми припинення суб'єкта господарювання: реорганізацію і ліквідацію.

Реорганізація передбачає виникнення на основі діючого суб'єкта господарювання одного або більше нових суб'єктів господарювання. У разі реорганізації суб'єкта господарювання усі його права та обов'язки переходять до правонаступника (правонаступників). Загалом законодавство визначає чотири правових способи реорганізації суб'єкта господарювання: злиття, приєднання, поділ та перетворення (ч. 1 ст. 59 ГК). З юридичної точки зору ці способи розрізняються залежно від того, до якого суб'єкта права переходять всі майнові права та обов'язки підприємства, що реорганізується.

Злиття двох і більше суб'єктів господарювання в один означає перехід прав і обов'язків кожного з них до суб'єкта господарювання, що виник внаслідок правового акта злиття. У цьому випадку виникає новий суб'єкт господарювання, а суб'єкти господарювання, що злилися, припиняються.

Приєднання одного суб'єкта господарювання до іншого означає, що до останнього переходять права і обов'язки приєднаного суб'єкта господарювання. Новий суб'єкт господарювання внаслідок такої реорганізації не виникає, проте суб'єкт господарювання, який приєднався, припиняється.

Поділ суб'єкта господарювання є створенням на базі одного існуючого суб'єкта господарювання двох і більше суб'єктів господарювання як суб'єктів права. За таких умов відбувається поділ усього майна суб'єкта господарювання. Такий спосіб реорганізації передбачає затвердження власником (уповноваженим органом) роздільного акта (балансу). Згідно з цим актом частини майна та відповідні права і обов'язки реорганізованого суб'єкта господарювання переходять до суб'єктів господарювання, створених внаслідок поділу.

Перетворення суб'єкта господарювання як спосіб реорганізації означає перетворення однієї форми власності в іншу (наприклад, державної або

комунальної в колективну або приватну) і, відповідно, зміну організаційно-правової форми суб'єкта господарювання. Такий спосіб реорганізації масово застосовувався в процесах корпоратизації і приватизації майна державних підприємств. При перетворенні до суб'єкта господарювання, який щойно виник, переходять права і обов'язки колишнього суб'єкта господарювання.

У випадку ліквідації суб'єкт господарювання припиняється як суб'єкт права без правонаступництва. Згідно з ч. 6 ст. 59 ГК суб'єкт господарювання ліквідується:

за ініціативою осіб, зазначених у частині першій ст. 59 ГК (за рішенням власника чи уповноважених ним органів, за рішенням інших осіб— засновників суб'єкта господарювання чи їх правонаступників, а у випадках, передбачених законом, — за рішенням суду);

у зв'язку із закінченням строку, на який він створювався, чи у разі досягнення мети, заради якої його було створено;

у разі визнання його в установленому порядку банкрутом, крім випадків, передбачених законом;

у разі скасування його державної реєстрації у випадках, передбачених законом⁷.

Слід зазначити, що ЦК встановлює обов'язок учасників юридичної особи, суду або органу, що прийняв рішення про припинення юридичної особи протягом трьох робочих днів з дати прийняття рішення, письмово повідомити про це орган, що здійснює державну реєстрацію (ч. 1 ст. 105 ЦК). Для внесення до Єдиного державного реєстру запису про рішення щодо припинення юридичної особи заявник повинен подати (надіслати рекомендованим листом

---

⁷ Ця норма ГК України не узгоджується з положенням ч. 1 ст. 36 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб— підприємців», згідно з якою ліквідація передуює державній реєстрації припинення юридичної особи. Незважаючи на внесені в 2010 році зміни до ст. 59 ГК України, ця суперечність так і залишилася.

з описом вкладення) державному реєстраторові оригінал або нотаріально посвідчену копію рішення засновників (учасників) або уповноваженого ними органу щодо припинення юридичної особи (ч. 1 ст. 34 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців»).

Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня з дати проведення державної реєстрації припинення юридичної особи повинен видати (надіслати рекомендованим листом) голові ліквідаційної комісії (ліквідатору) або уповноваженій ним особі повідомлення про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи, другий примірник якого залучається до реєстраційної справи такої юридичної особи.

Порядок надання відомостей про державну реєстрацію припинення юридичної особи органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України встановлюється ст. 40 Закону.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації припинення суб'єкта господарювання — юридичної особи є датою його припинення.

Частина 8 ст. 59 ГК містить норму, згідно з якою оголошення про реорганізацію чи ліквідацію господарської організації або припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця протягом десяти робочих днів з дня внесення відповідного запису до зазначеного реєстру підлягає опублікуванню у виданні спеціально уповноваженого органу з питань державної реєстрації, в якому зазначаються відомості з єдиного державного реєстру.

Загальний порядок ліквідації суб'єкта господарювання (ліквідаційний процес) встановлено ст. 111 ЦК та ст. 60 ГК, відповідно до якої ліквідація суб'єкта господарювання здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється власником (власниками) майна суб'єкта господарювання чи його (їх) представниками (органами) або іншим органом, визначеним законом, якщо інший порядок її утворення не передбачений ГК. Ліквідацію суб'єкта господарювання може бути також покладено на орган управління суб'єкта, що

ліквідується. Частина 2 ст. 105 ЦК передбачає, що комісія з припинення юридичної особи (ліквідаційна комісія, ліквідатор тощо) призначаються за погодженням з органом, який здійснює державну реєстрацію.

Ліквідаційний процес передбачає здійснення щодо суб'єкта господарювання наступних заходів:

Орган (особа), який прийняв рішення про ліквідацію суб'єкта господарювання, встановлює порядок та визначає строки проведення ліквідації, а також строк для заяви претензій кредиторами, що не може бути меншим, ніж два місяці з дня оголошення про ліквідацію.

Ліквідаційна комісія або інший орган, який проводить ліквідацію суб'єкта господарювання, вміщує в тих же друкованих органах, в яких публікувалося оголошення про реорганізацію чи ліквідацію господарської організації або припинення діяльності індивідуального підприємця, повідомлення про його ліквідацію та про порядок і строки заяви кредиторами претензій, а явних (відомих) кредиторів повідомляє персонально у письмовій формі у встановлені ГК чи спеціальним законом строки.

Одночасно ліквідаційна комісія вживає необхідних заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання, який ліквідується, та виявлення вимог кредиторів, з письмовим повідомленням кожного з них про ліквідацію суб'єкта господарювання.

Ліквідаційна комісія оцінює наявне майно суб'єкта господарювання, який ліквідується, і розраховується з кредиторами, складає ліквідаційний баланс та подає його власнику або органу, який призначив ліквідаційну комісію. Достовірність та повнота ліквідаційного балансу повинні бути перевірені у встановленому законодавством порядку з обов'язковою перевіркою органом державної податкової служби, у якому перебуває на обліку суб'єкт господарювання.

Майнові претензії кредиторів до суб'єкта господарювання, що ліквідується, задовольняються з майна цього суб'єкта, якщо інше не передбачено ГК та іншими законами. При цьому законодавець припускає, що відповідного

майна для задоволення претензій всіх кредиторів для задоволення претензій може не вистачити (презумпція недостатності майна). Тому черговість та порядок задоволення вимог кредиторів визначаються відповідно до закону.

Так, залежно від підстав ліквідації суб'єкта господарювання встановлено два види черговості. Наприклад, якщо суб'єкт господарювання ліквідується у звичайному порядку, діє черговість, встановлена ст. 112 Цивільного кодексу.

Якщо суб'єкт господарювання оголошений банкрутом, діє черговість, визначена ст. 31 Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Звичайна черговість — це першочергові та інші борги підприємства-боржника. Згідно з ч. 1 ст. 112 ЦК у разі ліквідації платоспроможної юридичної особи вимоги її кредиторів задовольняються у такій черговості:

у першу чергу задовольняються вимоги щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, та вимоги кредиторів, забезпечені заставою чи іншим способом;

у другу чергу задовольняються вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами, вимоги автора про плату за використання результату його інтелектуальної, творчої діяльності;

у третю чергу задовольняються вимоги щодо податків, зборів (обов'язкових платежів);

у четверту чергу задовольняються всі інші вимоги.

Вимоги однієї черги задовольняються пропорційно сумі вимог, що належать кожному кредитору цієї черги.

Суть черговості полягає у тому, що вимоги кожної наступної черги виконуються після повного задоволення вимог попередньої черги. Якщо в межах однієї черги майна для повного погашення боргів не вистачає, воно розподіляється між кредиторами пропорційно до заявлених ними і визначених ліквідаційною комісією сум.

У разі відмови ліквідаційної комісії у задоволенні вимог кредитора або ухилення від їх розгляду кредитор має право до затвердження ліквідаційного

балансу юридичної особи звернутися до суду із позовом до ліквідаційної комісії. За рішенням суду вимоги кредитора можуть бути задоволені за рахунок майна, що залишилося після ліквідації юридичної особи (ч. 3 ст. 112 ЦК).

Вимоги кредитора, заявлені після спливу строку, встановленого ліквідаційною комісією для їх пред'явлення, задовольняються з майна юридичної особи, яку ліквідовують, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, заявлених своєчасно (ч. 4 ст. 112 ЦК)

При ліквідації суб'єкта господарювання застосовується категорія так званих погашених вимог (ч. 5 ст. 112 ЦК). Погашеними згідно із законом визнаються:

а) вимоги, які не визнані ліквідаційною комісією, якщо кредитор у місячний строк після одержання повідомлення про повну або часткову відмову у визнанні його вимог не звертався до суду з позовом;

б) вимоги, у задоволенні яких за рішенням суду кредиторів відмовлено;

в) вимоги, які не задоволені через відсутність майна юридичної особи, що ліквідується.

Майно, що залишилося після задоволення претензій кредиторів, використовується за вказівкою власника.